

בוודאי. בימי קדם ("אמאליגע צייטן") היו אומרים ליהודי: "אתה חייב בדיני שמים," היה מיד מפצה את הנפגע, שהלא דיני שמים היו מכניסים בלבם פחד של ממש. היום, כאשר דיני שמים אינם אומרים כלום לבני אדם, היו מתקנים תקנה של הוצאה לפועל של דיני אדם, של השלטונות.

נזכרתי בכמה מקרים שהפתיעוני. לפי ההלכה יש כמה שרצים שמותר להרוג בשבת הואיל ואינם פרים ורבים; לפי אמונת הקדמונים הם נוצרים מהאוויר. פעם בשיעור במסכת חולין שמעתי את הרב קמינצקי אומר: "בימי קדם, כאשר היו מאמינים שיש שרצים הנוצרים מהאוויר..." והמשיך את דבריו. דחפתי במרפק את חברי לספסל, ולחשתי: "שמעת מה שאני שמעתי?" והוא אמר: "ועוד איך!"

כן נמסר לי מתלמידו שהרב משה פיינשטיין לימד גמרא מסכת נידה וציטט מאמר חז"ל בעניין גינקולוגי, והעיר: "והלא אנחנו רואים שאין הדבר כן," והמשיך בשיעור. אמנם בישיבות היה מפותח מאוד הרעיון של "נשתנו הטבעים" כדי ליישב סתירות בין חז"ל ובין המדע העדכני, אבל מקבלים את הרושם שמשום־מה (לא התייחסו לבעיה מפורשות) הסתירות לא הטרידו למדנים גדולים אלה. דבר אחד ברור: הטקסט החרות, שחור על גבי לבן, איננו המילה האחרונה.

פעם למדנו את המשנה שממנה משתמע שאין מפקחים את הגל שנפל על גוי בשבת. הרב קמינצקי הפסיק את השיעור ואמר: "אני רוצה לספר לכם סיפור."

מעשה שהיה כך היה. לפני הרבה שנים הייתי רב בעיירה ליטאית. פעם הלכתי לבית הדואר לקנות בולים. שילמתי, ובדרכי לצאת ראיתי שקיבלתי עודף יותר מאשר הגיע לי. חזרתי לדלפק, החזרתי את אשר

(המחייבתו בדיון) ובין גרימת נזק כאשר הסיבתיות שבה היא עקיפה (המשאירה אותו פטור מחיובי נזיקין).

הייתי צריך להחזיר ויצאתי מבית הדואר. בדרכי הביתה הרהרתי בלבי: "אני מכיר את איש הדואר משנים קדמוניות. הגוי הזה לא טועה במטבעות, אף בפרוטה אחת. מן הסתם רצה לבחון את הרב של היהודים, האם הוא איש ישר או גנב." הייתי משוכנע שהיה זה ניסוי.

שמעו רבותיי. שנים עברו, אני היגרתי לקנדה. בשואה נספו כל יהודי העיירה חוץ משנים-עשר יהודים שניצלו על ידי איש הדואר ההוא. מי יודע, אולי בגלל כמה פרוטות שהחזרתי ניצלו חייהן של שתיים-עשרה נפשות.

ואז חזר ללמד. הסתכל בטקסט המונח לנגד עיניו ואמר: "ובאשר למשנה שאנו לומדים, היא תיאורטית." ואני מעיד עליי שמים וארץ. למדתי אצלו שלוש שנים, חמישה ימים לשבוע, שעה ושלושה רבעים ליום, וגם אחרי כן כמה שנים נוספות למדתי אצלו בביתו שלוש שעות בכל יום ראשון. מעולם לא ראיתי זהירות בהלכה כמו אצלו, מעולם לא ראיתי דקדוק במצוות, קלה כחמורה, כחוט השערה, כמו אצלו. ומעולם לא הייתה אצלו הלכה "תיאורטית". הוא אשר אמרנו: אצל גדולי ישראל הטקסט החרות איננו המילה האחרונה ואי אפשר להיות בטוח כיצד יהיו פני הדברים הלכה למעשה.

בפרק ה' כתבתי על שאלתי על ה"חפץ חיים" אם עיסוקו המופרז בהלכה הביאו לידי לחץ נפשי, ענה חתנו, הרב מנדל זאקס: "עצבים? אדם זה לא ידע עצבים מה הם. שמחת החיים אצלו הייתה ללא גבול." את זאת ראיתי אצל הרב קמינצקי במו עיניי: זהירות מקסימלית בהתנהגות בין אדם לחברו ובין אדם למקום מתוך טוב לבב. כזכור, בשנים שלפני עלייתי השתייכתי לקבוצת אברכים אשר היו לומדים אצלו. והנה בחנוכה חילקה הרבנית לביבות. הרב נקרא לטלפון, ואנו שלא ידענו מהי הברכה המתאימה ללביבות הללו החלטנו לחכות לשובו, כי דרכו הייתה לברך את ברכותיו באטיות, במתינות ובקול רם. חזר הרב משיחת הטלפון התיישב ובירך בלחש. אף אחד לא שמע את נוסח ברכתו. עוד אנו מתלחשים מסתכלים בתהייה איש בפני רעהו, הוא הרים את ראשו